

**BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING ARIFMETIK
AMALLARNI YOZMA HISOBLASH QOBILIYATINI
RIVOJLANTIRISHDA DIDAKTIK MATERIALLARNING O'RNI**

Mirzayeva Zennura

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 2-kurs talabasi

Egamberdiyev Shavkatbek

Andijon davlat texnika instituti

Iqtisodiyot yo'nalishi 4-kurs talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqola boshlang'ich sinf o'quvchilarining arifmetik amallarni yozma hisoblash qobiliyatini rivojlantirishda didaktik materiallarning ahamiyatini o'rganadi. Maqolada arifmetik amallarni o'rganish jarayonida didaktik materiallarning turli xil turlari, ularning ta'siri va samaradorligi tahlil qilinadi. O'quvchilarning matematik ko'nikmalarini mustahkamlashda interaktiv materiallar, vizual yordamchilar va o'yin elementlarining qo'llanilishi ko'rsatib o'tiladi. Shuningdek, maqolada o'qituvchilarga tavsiyalar berilib, didaktik materiallarni tanlash va ulardan samarali foydalanish bo'yicha strategiyalar taklif etiladi.

Kalit so'zlar: didaktik materiallar, matematik ko'nikmalari, interaktiv materiallar, vizual yordamchilar, o'yin elementlari, arifmetik amallar.

Kirish. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining arifmetik amallarni yozma hisoblash qobiliyatini rivojlantirishda didaktik materiallarning ahamiyati juda katta. O'qituvchilar va ta'lim muassasalari o'quvchilarning matematik ko'nikmalarini shakllantirishda didaktik materiallardan foydalanish orqali ularning o'qish jarayonini yanada qiziqarli va samarali qilishlari mumkin. Didaktik materiallar - bu

o'qitish va o'rganish jarayonini qo'llab-quvvatlash uchun mo'ljallangan vositalar, resurslar va materiallardir. Ular vizual, auditiv yoki kinestetik usullar bilan taqdim etilishi mumkin [1]. Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun didaktik materiallar, asosan, raqamli kartochkalar, diagrammalar, plakatlari, interaktiv dasturlar va o'yinlar shaklida bo'lishi mumkin.

Didaktik materiallar o'quvchilarga arifmetik amallarni tushunishda yordam beradi. Masalan, raqamli kartochkalar yordamida qo'shish va ayirish amallarini vizual tarzda ko'rsatish orqali o'quvchilar amallarni yaxshiroq tushunadilar. Bu usul o'quvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantiradi.

O'yinlar va interaktiv materiallar orqali arifmetik amallarni o'rganish jarayonini qiziqarli qilish mumkin. O'quvchilar raqamlarni o'rganishda qiziqish va motivatsiya his qiladilar. Masalan, raqamli o'yinlar orqali o'quvchilar raqamlarni tezda eslab qolishlari va amallarni bajarishda ko'nikmalarini rivojlantirishlari mumkin.

Didaktik materiallar yordamida o'quvchilar mustaqil ravishda ishlashga undaladi. Masalan, o'quvchilar uyda yoki darsdan tashqarida didaktik materiallardan foydalanib, arifmetik masalalarni yechishga harakat qilishlari mumkin. Bu ularning mustaqil fikrlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Didaktik materiallar orqali amaliy mashg'ulotlarni o'tkazish mumkin. O'quvchilar guruhlariga bo'linib, birgalikda ishlash orqali bir-birlariga yordam berishadi. Bu jarayonda ular arifmetik amallarni bir-biriga tushuntirish orqali bilimlarini mustahkamlashadi.

Didaktik materiallar yordamida o'qituvchilar o'quvchilarning natijalarini baholashda yordam berishi mumkin [2]. O'quvchilar amalga oshirgan ishlarini kuzatib borish va ularning muvaffaqiyatlarini tahlil qilish orqali o'qituvchi kelajakdagi darslarni yanada takomillashtirish imkoniyatiga ega bo'ladi.

O'qituvchi sifatida didaktik materiallardan foydalanishda faol bo'lish juda muhimdir. O'qituvchi o'quvchilarga didaktik materiallarni qanday qilib to'g'ri ishlatishni ko'rsatishi kerak. Ularning savollariga javob berish, muammolarni hal qilishda yordam berish va motivatsiyani oshirish uchun rag'batlantiruvchi muhit yaratish zarur.

Arifmetik amallarni o'rganish jarayoni boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun muhim bosqich hisoblanadi [3]. Bu jarayonda didaktik materiallar o'quvchilarning matematik ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Didaktik materiallar o'quvchilarga yangi bilimlarni o'zlashtirishda, tushunishni chuqurlashtirishda va amaliy ko'nikmalarni shakllantirishda yordam beradi. Ularning turli xil turlari mavjud bo'lib, har biri o'ziga xos ta'sir va samaradorlikka ega.

Birinchidan, vizual yordamchilar – bu didaktik materiallarning eng keng tarqalgan turidir. Ular orasida diagrammalar, grafiklar, plakatlar va kartochkalar mavjud. Vizual yordamchilar o'quvchilarga arifmetik amallarni ko'rinishda tushunishga yordam beradi. Masalan, qo'shish va ayirish amallarini o'rganishda raqamlar va ob'ektlar yordamida grafik ko'rsatmalar berish, o'quvchilarning qobiliyatlarini yanada rivojlantiradi. O'quvchilar raqamlar va amallarni vizual tarzda ko'rib, ularni o'zaro bog'lash imkoniyatiga ega bo'lishadi.

Ikkinchidan, interaktiv materiallar ham muhim ahamiyatga ega. Bu turdagi materiallar o'quvchilarga faol ishtirok etishga imkon beradi [4]. Masalan, kompyuter dasturlari, mobil ilovalar yoki onlayn platformalar orqali o'quvchilar arifmetik amallarni o'rganish jarayonida o'z bilimlarini sinab ko'rishlari mumkin. Interaktiv materiallar orqali o'quvchilar muammolarni hal qilish jarayonida mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuv ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Shuningdek, bunday materiallar orqali o'quvchilarning qiziqishi oshadi va dars jarayoni yanada qiziqarli bo'ladi.

Uchinchidan, o'yinga asoslangan didaktik materiallar ham samarali natijalar berishi mumkin. O'yinlar orqali arifmetik amallarni o'rganish jarayoni o'quvchilar

uchun ko‘proq qiziqarli va yoqimli bo‘ladi. Masalan, raqamli kartochkalar yoki stol o‘yinlari yordamida o‘quvchilar raqamlarni tez va samarali tarzda qo‘shish yoki ayirishni o‘rganadilar. O‘yinga asoslangan yondashuv, shuningdek, jamoaviy ish ko‘nikmalarini rivojlantirishga ham yordam beradi, chunki o‘quvchilar birgalikda ishlashga va bir-birlariga yordam berishga odatlanadilar.

Didaktik materiallarning ta’siri va samaradorligini baholashda, ularning o‘quvchilarning motivatsiyasiga ta’siri ham muhimdir. O‘quvchilar didaktik materiallar bilan ishlaganda, ularning qiziqishi oshadi va darsga bo‘lgan munosabatlari ijobiy tomonga o‘zgaradi [5]. Bu esa natijada arifmetik amallarni o‘zlashtirish jarayonining samaradorligini oshiradi. O‘qituvchilar didaktik materiallarni tanlashda o‘quvchilarning yoshiga, qobiliyatlariga va ehtiyojlariga mos ravishda yondashishlari zarur. Shuningdek, didaktik materiallardan foydalanish jarayonida o‘qituvchining roli ham muhimdir. O‘qituvchi didaktik materiallarni to‘g‘ri tanlashi va ularni darsda qanday qilib samarali qo‘llashni bilishi kerak. O‘qituvchining yordami bilan didaktik materiallar o‘quvchilarning bilimlarini mustahkamlashda yanada samarali bo‘ladi.

O‘qituvchilarga didaktik materiallarni tanlash va ulardan samarali foydalanish bo‘yicha quyidagi tavsiyalar va strategiyalarni taklif etamiz:

✓ Didaktik materiallarni tanlashda o‘quvchilarning yoshini, qobiliyatlarini va ehtiyojlarini inobatga olish. Har bir o‘quvchi uchun mos materiallarni tanlash, ularning qiziqishini oshiradi va o‘qish jarayonini yanada samarali qiladi.

✓ O‘quvchilarning shaxsiy qiziqishlari va mavzulariga asoslangan materiallarni tanlash. Bu ularning motivatsiyasini oshiradi.

✓ Diagrammalar, plakatlar, raqamli grafiklar va kartochkalardan foydalanish. Bu materiallar orqali arifmetik amallarni ko‘rsatish, tushuntirish va mustahkamlash mumkin.

✓ Kompyuter dasturlari, mobil ilovalar yoki onlayn platformalar orqali o'quvchilarga interaktiv tajriba taqdim etish. Bu ularning mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

✓ O'yinga asoslangan didaktik materiallar orqali o'quvchilar raqamlarni tezda o'rganishlari mumkin. Stol o'yinlari yoki raqamli kartochkalar yordamida raqamlar bilan ishlash jarayonini qiziqarli qilish.

✓ Didaktik materiallarni dars rejasiga kiritishdan oldin, ularning qanday qilib o'quvchilarga yordam berishini aniqlash. Har bir darsda maqsadga muvofiq materiallardan foydalanish.

✓ O'quvchilarga yangi bilimlarni eski bilimlar bilan bog'lash imkoniyatini beradigan materiallardan foydalanish. Bu ularning tushunishini chuqurlashtiradi.

✓ O'quvchilarga amaliy mashg'ulotlar o'tkazish orqali didaktik materiallardan foydalanish. Masalan, guruhli ishlar yoki jamoaviy loyihalar orqali o'quvchilar bir-birlariga yordam berishlari mumkin.

✓ O'quvchilarga real hayotdagi muammolarni hal qilishda yordam beradigan didaktik materiallardan foydalanish. Bu ularning analitik fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

✓ Didaktik materiallardan foydalanish jarayonida o'quvchilarning natijalarini baholash va tahlil qilish muhimdir. O'qituvchi sifatida, o'quvchilarning qanday qilib materiallardan foydalanganini kuzating va natijalarni tahlil qilish.

✓ Agar materiallar samarali bo'lmasa, yangi materiallarni sinab ko'ring yoki mavjudlarini yangilash. O'quvchilarning fikrlarini tinglang va ular uchun eng yaxshi usullarni aniqlash.

✓ O'qituvchi sifatida, didaktik materiallardan foydalanishda faol bo'lish. O'quvchilar bilan birgalikda ishlash, ularning savollariga javob bering va muammolarni hal qilishda yordam berish.

✓ O'qituvchi sifatida, o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish uchun ijobiy muhit yaratishga harakat qilish. Ularning muvaffaqiyatlarini taqdirlash va rag'batlantirish.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich sinf o'quvchilarining arifmetik amallarni yozma hisoblash qobiliyatini rivojlantirishda didaktik materiallarning o'rni juda muhimdir. Ushbu materiallar o'quvchilarga matematik tushunchalarni yanada chuqurroq anglash, amallarni tez va samarali bajarish ko'nikmalarini shakllantirish, shuningdek, o'qish jarayonini qiziqarli va interaktiv qilish imkoniyatini beradi. Didaktik materiallar yordamida o'quvchilar o'z bilimlarini mustahkamlash, mustaqil ishlashga rag'batlantirish va bir-birlari bilan hamkorlikda o'rganish orqali matematik fikrlash qobiliyatlarini rivojlantiradilar. O'qituvchilar didaktik materiallardan foydalanish orqali o'quvchilarning qiziqishini oshirishi, ularning muvaffaqiyatlarini baholashi va darslarni yanada takomillashtirish imkoniyatiga ega bo'ladi. Shunday qilib, didaktik materiallar nafaqat arifmetik amallarni o'rganishda, balki umumiy ta'lim jarayonida ham muhim rol o'ynaydi. O'quvchilarning matematik ko'nikmalarini rivojlantirishda didaktik materiallardan samarali foydalanish, kelajakda ularning ta'limga bo'lgan qiziqishini oshirib, muvaffaqiyatli natijalarga erishishlariga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Tursunova, S. I. "ELEKTRON RESURSLARDAN FOYDALANISH ASOSIDA BOSHLANG'ICH TA'LIMNING DIDAKTIK TA'MINOTINI TAKOMILLASHTIRISH." *INTERNATIONAL CONFERENCE ON INTERDISCIPLINARY SCIENCE*. Vol. 2. No. 4. 2025.
2. Kalendarova, Z. K. "O'QUVCHILARNING KOMMUNIKATIV SAVODXONLIGINI TA'MINLASHDA DARS MATERIALLARINI TANLASH." *University Research Base* (2024): 17-23.

3. Muxiddinova, Ashurova Menura. "INTERAKTIV ELEKTRON O'QUV-DIDAKTIK MATERIALLAR YARATISH VA AMALIYOTGA JORIY ETISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH." *Global Science Review* 3.4 (2025): 72-76.
4. Ximmatqulova, Nasiba Turdiyevna. "Dars jarayonida o'quv-didaktik material hamda vositalarni tayyorlash va ulardan foydalanish." *Academic research in educational sciences* 2.11 (2021): 1317-1325.
5. Yulduzxon, Soliyeva. "BOSHLANG'ICH SINFLARDA O'QUV MATERIALLAR MAZMUNINI LOYIHALASHNING NAZARIY ASOSLARI." *ИКРО журнал* 14.02 (2025): 1015-1020.